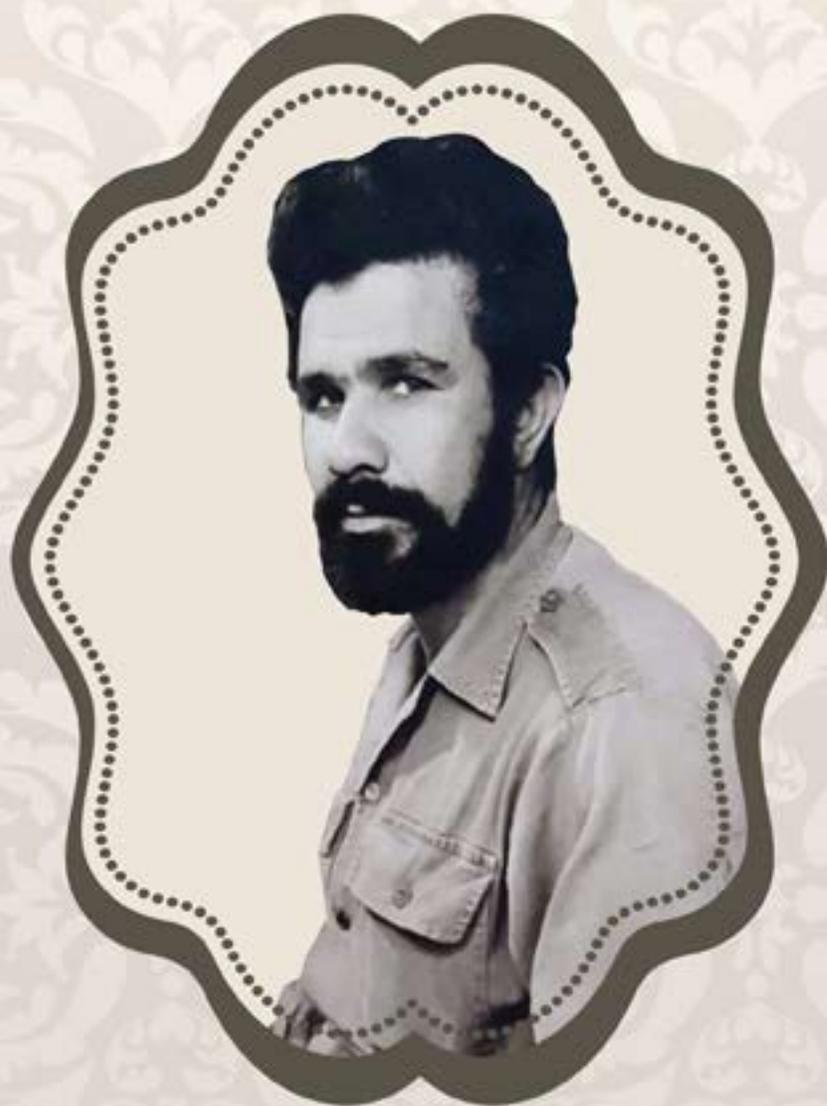

התקווה לשפע בארץ הקודש

סיפורו של דוד דמרי

מבוא

הספר שאתם עומדים לקרוא נכתב במסגרת פרויקט של היחידה למעורבות חברתית במכללת "עמק יזרעאל". הפרויקט מפגיש בין סטודנטים במכללה לבין וותיקים בעמק במטרה ליצור קשר וחברות וגם על מנת לספר את סיפוריהם. הסטודנט נפגש בכל שבוע עם הוותיק ושומע את כל סיפור חייו, מהרגע שנולד ועד לימים אלו, מקשיב בקשב רב, שואל שאלות, מספר קצת על עצמו ובסוף מרכז את כל הסיפורים, החוויות, התמונות והמסמכים לכדי ספר אחד, זה הוא הוא הספר שאתם מחזיקים כרגע בידכם.

הקדשה אישית לדוד

מחבר הספר, אלמוג מלול, סטודנט לתקשורת בשנתו השנייה במכללת עמק יזרעאל, אוהב לכתוב, אוהב להקשיב ותמיד שמח לפגוש חבר חדש. כאן אקדיש כמה מילים לדוד. את דוד אני פגשתי בפעם הראשונה במזרע, בסב-יום, מקום מופלא שמחבר את וותיקי העמק יחדיו, מציע להם פעילויות, הרצאות, בריכה, ארוחות, טיולים ועוד. דוד הוא בן אדם מדהים, כזה שאי אפשר לא לאהוב, מלא בשמחת חיים, מצחיק, שנון ותמיד נכון לעזור למי שרק יבקש. נהניתי בכל מפגש איתו ותמיד חיכיתי למפגש הבא כי כל הסיפורים שלו מלאים ברגש, מלאים באהבה ומלאים בחוויות אדירות שתמיד כיף להיזכר בהן. ועכשיו..... קחו נשימה עמוקה, עוד רגע קטן ואתם צוללים אל עולמו המופלא וסיפורו הקסום של דוד דמרי.

תוניס

הסיפור שלי מתחיל בתוניס, אי שם בשנת 1938 בעיר הקטנה סלימאן למשפחה מאושרת וברוכת ילדים. מאוחר יותר, עברתי עם משפחתי מהעיר סלימאן לעיר גאבס.

אבא שלי, ממו, נולד בשנת 1905. הוא היה קצב שעבד בבתי מטבחיים בכפרים הערביים מסביבנו ולפעמים היה נוהג לקחת אותי איתו לעבודה.

אבי היה בחור אגרסיבי וקשוח, כזה שכל מה שהיה אומר או עושה היה קדוש, אסור היה לערער עליו. אבי היה מעולה בעבודה שלו, גם בגלל שהיה חזק פיזית וגם בגלל שלא פחד מכלום, לא מהבהמות ולא מהערבים. היה מתחיל לעבוד כל יום ב 4 בבוקר ומסיים לקראת 12 בצהריים, הולך לאכול

ארוחת צהריים ואז היה הולך לשחק ז'קי (משחק הדומה לשש-בש) עם חברים עד הערב. אבי היה פזיז ולא היה לו הרבה שכל, היה יכול לקנות בהמה במחיר מופקע רק כדי לשחוט אותה, אפילו אם הוא לא היה מרוויח עליה כסף. במידה והיה מרוויח 100 פרנק הוא היה מבזבז 200. זו הסיבה שלא היה לנו מספיק טוב בתוניס, היה יכול להיות לנו הרבה יותר טוב אם אבא שלי היה שקול ומתון יותר. אני שונה מאבי, לפחות מנסה. כשהייתי עושה דברים בפזיזות והייתי מפסיד רציתי להשתנות. לאט ובזהירות גדלתי עם עדר הצאן שלי וטיפחתי אותו, בניתי בית ותוספות, דאגתי למשפחתי ולחבריי הקרובים כמה שיכולתי. בימים האלו בתוניס, הייתי ילד קטן, בסך הכל בן 5-6 ואת רוב הילדות שלי העברתי עם אמי, אחיי ואחיותיי בבית, היא גידלה אותנו וטיפלה בנו במסירות רבה, שמרה עלינו כמו שתרנגולת

שומרת על האפרוחים שלה. במקום ללכת וללמוד תורה כמו
שאמי רצתה שאעשה, הייתי בורח מהדלת האחורית ורץ
לכפרים הערביים לעזור לאבי בבתי המטבחים. כל חבריו של
אבי היו מקנאים בו על זה שיש לו בן כזה שבא לעזור לו.
אמא שלי, ביה, נולדה בשנת 1907, הייתה אישה מדהימה
ואמא מדהימה, הייתה מכינה לנו מטעמים תוניסאים אותנטיים
שלא יכולנו להפסיק לאכול. השולחן תמיד היה מלא בכל טוב
ובכל חג היה מלא גם בהמון משפחה וחברים.

אמי היא ללא ספק מודל לחיקוי ודמות להערצה עבורי שאין
כמוה, אשת חיל, מתונה, חכמה, מעודנת, משכילה, אוהבת,
דואגת ומה לא. היא הייתה המובילה שלי כל חיי והצלחתי
ללמוד ממנה המון דברים.

היא ניסתה לדבר עם אבי ולייעץ לו, שלא ינהג בפזיזות, אמרה
לו שאם הוא ישחט את הבהמה והיא תהיה טרפה – הכל הולך
לפח ונפסיד כסף. בגלל שאבי חשב שכל מה שהוא עושה או
אומר קדוש, הוא כמעט ולא הקשיב לה.

הברכות של אמי היו חשובות ולעניין, תמיד בירכה אותי
שאהיה חזק ובריא, שאהיה מאושר, רציתי עוד ברכות ממנה
ורציתי להישאר קרוב אליה.

התייעצתי איתה על כל נושא, לדוגמא בתחילת הקשר עם
ויויאן רציתי לקנות לה מתנות ולפנק אותה אז הייתי הולך לאמי
ומתייעץ איתה האם הרעיונות שלי טובים או לא.

בחורה נוספת שהייתי מתייעץ איתה המון ממש לפני כמה שנים, הייתה חגית הפסיכולוגית ממזרע. חגית כל הזמן הייתה אומרת שכל ישראל ערבים זה לזה ופעם אחת ביקשה ממני לברך את אביה שהיה חולה, כמובן שהסכמתי מיד ללא היסוס, זה נותן לי נחת לברך אנשים, עושה לי טוב על הלב.

היה לנו קשר מיוחד, קשר עמוק מאד, שלצערי נגמר כי חגית עברה למגזר הפרטי. הייתי אצלה קרוב ל7 שנים והפרידה מחגית הייתה קשה מאד, היא באה אלינו הביתה וכולנו בכינו. הרב של תוניס, היה רב דגול מאד וגדול מאד, אפילו הערבים היו מפחדים ממנו כשהוא היה צועד ברחובות. רבי חיים חורי. יש לו היום המון בנים בישראל והמון המשכיות, הייתי נפגש איתו הרבה והייתי לומד ממנו הרבה ב"חדר".

כשרבי חורי היה הולך ברחובות, אנשים היו רצים אליו כדי לנשק לו את הידיים, היה עליו הרבה חן, הרבה ברכה, הרבה

הילה. אבא שלי, ממו, קנה פעם אחת שור והיה צריך לשחוט את אותו השור לקראת חג הסוכות.

לפני השחיטה, השור כבר גסס אז אבי בא לאמי ואמר לה שתעזור לו משום שהיא הייתה בתו של רב גדול אחר. אמי הלכה לרבי חורי וסיפרה לו את אשר היה, סיפרה לו שבעלה השתמש בכל כספו על מנת לקנות את השור הזה לשחיטה וכעת השור גוסס ויש סיכוי שהבשר יהיה טרף, הכל ייזרק לפח והם יישארו בלי כלום. רבי חורי אמר לאמי שהיא לא צריכה לדאוג ושהכול יהיה בסדר, השור יהיה כשר ואבי ירוויח את שכרו.

אמי חזרה בזריזות לאבי וסיפרה לו את אשר אמר רבי חיים חורי, אבי שמח מאד והתרגש, הלך לכיוונו של השור על מנת לקחת אותו לבית המטבחיים אבל באותו יום השור כעס מאד, עמד על 2 רגליו האחוריות ולא נתן לאף אחד להתקרב.

אבי, שהיה חזק, אגרסיבי ולא פחד מכלום, השתלט על השור בקלות, לקח אותו לבית המטבחיים, שחט אותו וברוך השם השור היה כשר. אבי שמח, חיך מפה לאוזן ואמר לי: "אשרי האיש המאמין." מהכסף שאבי הרוויח ממכירת הבשר הוא עשה לנו ארוחת חג מפוארת ושמר לנו בשר נוסף.

סבי עליו השלום, אביו של אמי, רבי חוויאתי דעי, היה גדול בתורה וגדול מאד בתוניס, כולם אהבו אותו והעריכו אותו. הצרפתים ביקשו מסבי לשמור על 12 שוורים שהיו שייכים לצבא הצרפתי. היה ערבי שתפקידו היה לרעות את השוורים ולדאוג להם, יום אחד הגיע הערבי לסבי ואמר לו שהוא לא מצליח למצוא את השוורים.

סבי נלחץ קצת ופחד שהצרפתים יענישו אותו כי אבדו השוורים אבל הוא לא איבד תקווה ויצא לחפש אותם.

כשהתחיל בחיפושיו, לא מצא אותם... רק כאשר הרים את
עיניו לשמיים לבורא עולם, ראה את כל השוורים יושבים
בשמיים ומעלים גירה, סבי נפל על פניו והתרגש, מיד הלך
וסיפר לקצין הצרפתי שהוא מצא את השוורים כולם. אלו היו
שוורים חזקים מאד, גדולים מאד, הם לא דרשו כמעט טיפולים,
חיסונים והשקעה, הם היו גדלים בכל תנאי אפשרי.

הקצין שיבח אותו על עבודתו ואמר לו שהם יתחילו בשחיטה
שלהם, 2 שוורים בכל שבוע, עד אשר ישחררו את סבי מהעול
של השמירה עליהם.

בילדות שלי בתוניס, אמי הייתה מבקשת ממני שאלך ללמוד
תורה בשעות הפנאי שלי כדי שאחכים ואהיה גדול בתורה,
במקום להקשיב לה הייתי בורח והולך לשחק עם כל ילדי
השכונה בכל יום ובכל הזדמנות.

היו לי המון חברים יהודים וגם המון חברים ערבים מהכפרים
סביבנו, כשהייתי מסתובב עם אבי בבתי המטבחיים הייתי
מכיר הרבה ילדים אחרים שהיו מגלים לי עוד משחקים
חדשים. היינו משחקים בסביבוני עץ מיוחדים, גולות, גוגואים,
משחקי קלפים כמו בלוט ועוד המון שאני אפילו לא יודע איך
קוראים להם. היינו מבליים המון שעות מחוץ לבית וחוזרים רק
כשמחשיך. בימים של פעם, לא היו לנו טלפונים חכמים
ומחשבים מתוחכמים אז הברירה היחידה הייתה לצאת החוצה
לשכונה ולשחק עם כל הילדים.

אבי היה קשוח ונוקשה, אולי בגלל החינוך שהוא קיבל מאביו,
זה הדבר היחידי שהכיר אז הוא העביר את זה הלאה. לא פעם
ולא פעמיים אבי היה מרביץ לי על דברים רעים שעשיתי, זאת
לא אשמתו כמובן, גם אביו היה עושה את אותו הדבר.

אני החלטתי לשים קץ לאלימות, לא רציתי שילדיי יגדלו בפחד
כזה ושיעבירו את המנהג הנורא הזה גם לילדיהם אז פשוט לא
עשיתי את זה.

למדתי בבית הספר היסודי אליונס ביחד עם שאר הילדים
היהודים מהקהילה שלנו. היינו לומדים את כל המקצועות
החשובים: היסטוריה מקומית ומקראית, חשבון, גאומטריה,
שפה, קריאה שבעל פה ועוד.

בתור ילד שובב לא אהבתי ללמוד ולא הייתי טוב בזה, בכל
פעם שהייתי טועה המורה הייתה נותנת לי מכה עם סרגל
הברזל אשר היה בידה. לא היה הרבה מה לעשות, ככה
האמינו שחינוך עובד.

רציתי להרוויח כסף כבר מגיל קטן, הלכתי לנגר בבית ספרנו
וביקשתי ממנו שיכין לי קופסת עץ מיוחדת, בה הייתי מאחסן

סוכריות וממתקים שהייתי קונה בזול כדי למכור לילדים בבית הספר.

קניתי כ-100 סוכריות בכל פעם והייתי מרוויח גרושים בודדים אבל היה לי מספיק כסף בשביל הדברים הקטנים שרציתי.

יום אחד הסתובבתי בבית עם כיסים מרשרשים מכסף שהרווחתי ואבי שאל אותי: "דוד מאיפה יש לך כסף?"

הסברתי לו שאני מוכר סוכריות וממתקים לילדים בבית הספר והוא רצה שאתן לו את הכסף ואת הסוכריות אבל אמי לא הסכימה, היא רצתה שאשמור לעצמי את כל הכסף ואת כל הממתקים והסוכריות משום שעבדתי בשביל זה.

בכסף שחסכתי מהממתקים קניתי תרנגולת אחת וטיפלתי בה ביחד עם אמי. יום אחד, אחד הערבים בא ורצה לקנות בשר מאבי אך לא היה לו באותו זמן מה למכור, אבי אמר לערבי

שאם הוא ירצה יש לבן שלו תרנגולת אחת שהוא יכול למכור לו
והערבי הסכים.

כשהגעתי לגיל מצוות, בבית הספר אליונס, אספו את כל ילדי
בר המצווה וחגגו להם יחדיו בבית התמחוי "אולוזה" שבעיר,
לא הייתה סעודה מפוארת והמון אוכל אלא רק כיבוד קל
וארוחה קטנה, קצת אוכל בשביל המצווה.

לא אשכח לעולם איך כשעליתי לתורה והקראתי את הפרשה
שלי בהתרגשות גדולה, אבי, שהיה אדם נוקשה שלא התרגש
בקלות, החל מיד לבכות.

העלייה לארץ ישראל

בשנת 1951, הוריי החליטו לעלות לארץ ישראל, הם סיפרו לנו שנעלה בקרוב לארץ ישראל ושספור לספר על זה ליותר מדי אנשים, במיוחד לא לערבים.

הוריי פחדו שהערבים לא ייתנו לנו לצאת וישדדו לנו את הבית.

הערבים בזמנים האלו היו אונסים הרבה בחורות, שודדים ומכים את הגברים אז היינו צריכים להיזהר.

ב19 ליולי של אותה השנה, עזבנו את תוניס.

יצאנו מהעיר שגרנו בה, גבאס, לכיוון מרסיי על אוניית "גלילה".

נעלנו את הבית, לקחנו מהבית כל מה שיכולנו לסחוב אתנו,

אמי ייבשה הרבה בשר ומזון נוסף ככל שהיה ניתן כדי שלא

יחסר לנו מזון במסע הארוך עד לארץ ישראל.

במרסיי היינו בערך 3 חודשים, שמו אותנו בבית ארוך וגדול עם משפחות יהודיות נוספות שגם עלו מתוניס או ממדינות נוספות באזור.

בזמן שהיינו במרסיי כבר התחלנו להתרגש ורצינו לעלות לארץ הקודש במהרה, ציפינו למצוא פה מדינה יהודית עם הרבה יהודים אחרים ולהרגיש סוף סוף שייכים.

לאחר התקופה במרסיי, הפלגנו לארץ ישראל ועגנו בנמל חיפה, משם לקחו אותי ואת משפחתי למעברת "מנסי" (מול מושב היוגב).

מעברת "מנסי", הוקמה בשנת 1951 בשטחו של כפר ערבי כבוש ואכלסה יהודים שעלו לארץ מכל העדות, תנאי המחיה במעברה היו קשים ולא פשוטים. היה מחסור גדול במיטות והם גרו בפחונים, כל זה בשילוב עם סכסוכים עדתיים וחוסר התעסוקה של העולים גרם למריבות קשות במעברה, מה

שגרם לה לככב במדורי הפלילים בימיה הראשונים של המדינה
כמקום של אלימות, פשע ואפילו רצח.

לאחר זמן הסתגלות לא ארוך, החלו להירגע החיים במעברה,
בעיקר בזכות תמיכתם ועזרתם של קיבוצי האזור.

התחילו להגיע מתנדבים שלימדו את הנשים על משק הבית
ואת הילדים כל מה שהם צריכים לדעת על בית הספר.

במעברת "מנסי" לא בילינו הרבה זמן, זמן קצר לאחר שהגענו
כבר הוחלט שאנחנו מועברים למעברה ב' בעפולה.

בשנת 1950 הוקמה המעברה הראשונה של עפולה, מעברה
א', על שטח בבעלותו של נחום מגזניק, במרחק של כמה

צעדים ספורים ממרכז העיר.

מעברת עפולה הייתה מהאחרונות להתחסל, בעיקר בגלל
מיקומה האטרקטיבי בתוך העיר, לעומת השיכונים שהיו
במרחק רב ממרכז העיר.

בתחילה ישבו התושבים באוהלים ולקראת סוף 1950 הוקמו
צריפוני פח עבור 200 משפחות, שאר המשפחות נשארו
באוהלים.

באותו פרק זמן הוקמה גם מעברת עפולה ב', בדרך ממרכז
העיר למרכז הרפואי העמק, במקום בו שוכנת כיום הבריכה
הציבורית. במעברה ב' הושלם תהליך החלפת האוהלים
בפחונים עד תחילת שנת 1951.

היהודים בארץ חיפשו נערים בני 13 ומעלה כדי שיבואו לעבוד
בחקלאות ויפתחו את הארץ, לא רצו שנסתובב בחוץ חסרי
מעש ונעשה בעיות.

מיד לאחר שהגענו למעברה ב' בעפולה, נלקחתי לבית הספר
החקלאי בנהלל, גרתי, עבדתי ולמדתי שם יחד עם נערים
נוספים מעליות הנוער. בתחילת הדרך, עבדתי במטעים
ובשדות אבל פחות אהבתי את זה, יותר התחברתי לרעיית
צאן ולהרכבות עצים.

בבוקר היינו לומדים מקצועות רגילים כמו חשבון, שפה,
גאומטריה, הקראת טקסטים ועוד.

אחרי הצהריים כל אחד היה הולך לתחום העיסוק שלו אשר
היה משתנה לעיתים תכופות, עד אשר היינו מוצאים את
המקצוע שהכי אהבנו. מה שהכי אהבתי, היה לרעות את הצאן.

עוד מימי בתור ילד קטן בן 6 כשהייתי מסתובב עם אבי בבתי
המטבחים בכפרים הערביים סביב ביתנו התחברתי לנושא של
הצאן, אהבתי להתעסק עם החיות, לטפל בהן כמו שצריך
ואפילו הייתי טוב בזה. אבי היה גאה בי על כך.

בנהלל, הייתה לי מדריכה בשם בלה, אהבתי אותה מאד
וסיפרתי לה את כל אשר היה על ליבי.

הייתי מספר לה שאני רוצה לעזוב את בית הספר בנהלל כדי
לחזור ולעזור למשפחתי כי לא היה להם מספיק ובתור בן בכור
האחריות הייתה עליי.

משום שמשפחתי חיה במחסור, הייתי מבקש מהחקלאים
בנהלל שייתנו לי קצת פירות, ירקות, מרגרינה ודברים נוספים,
ואת כל מה שקיבלתי מהם שמתו במזוודת עץ קטנה על מנת
שאוכל לשלוח למשפחתי.

הילדים בבית הספר לא הפסיקו לגנוב לי מהאוכל שאספתי,
ורק לאחר שסיפרתי להם בשביל מי אני עושה את זה הם
הפסיקו.

אחרי שסיימתי את לימודי בבית הספר החקלאי "נהלל",
התחלתי לחפש עבודה באזור.

הסתובבתי בבלפוריה בצהרי היום, פתאום פנה אליי בחור
ושאל אותי: "ילד אתה רוצה לעבוד?" אמרתי לו מיד שכן.

אותו בחור, אדון שטראוס, שאל אם אני יודע להחזיק מעדר
ולקצור את היבול ובגלל שלמדתי את כל זה בנהלל ענית לי
שכן.

לא רק שאני יודע להחזיק מעדר, אני יודע לעבוד בחקלאות
מקצועית, לרתום את הבהמות, לקצור את היבול ולעשות כל
מה שצריך.

התחלתי לעבוד אצל אדון שטראוס, יום אחד כשהם הלכו
לאכול ארוחת צהריים, הם הזמינו אותי להצטרף, הסכמתי.

אדון שטראוס אכל עוף ושתה חלב, דבר שהיה נראה בעיניי לא
רגיל כי בימים אלו המדינה הייתה בתקופת צנע נוראית, היינו
מקבלים תלושי מזון מועטים והכל היה מוקצב.
אני ומשפחתי היינו מוכרים חלק מתלושי המזון שלנו
לאשכנזים כדי שנוכל להרוויח כמה לירות, ואוכלים קצת פחות.
בסוף יום העבודה, ביקשתי מאדון שטראוס ליטר חלב וירקות,
העדפתי לקבל פחות כסף אבל שיהיה לי חלב להביא הביתה.
הוא הסכים, וכשהגעתי הביתה אמי התרגשה והתלהבה
מהחלב, אבי מהצד השני חשב שגנבתי את זה וישר שאל אותי
מאיפה לקחתי את זה, סיפרתי לו את הסיפור על אדון
שטראוס מבלפוריה ושהתחלתי לעבוד אצלו.

העבודה אצל אדון שטראוס הייתה טובה, הצלחתי לשמור בצד קצת כסף ובכסף הזה קניתי עיזה אחת, טיפלתי בה במשך תקופה עד שמכרתי אותה וקניתי 2 כבשים שגם אותן מכרתי. עזבתי את אדון שטראוס והלכתי לעבוד במשתלה בעפולה אבל לא נשארתי שם המון זמן כי הכסף לא היה טוב מספיק.

צבא

בשנת 1956, כשהגעתי לגיל 18 והייתי צריך להתגייס לצבא, לא היה לי ספק לאן אני הולך, האופציה היחידה הייתה ללכת ולשרת בגולני, חטיבה מספר 1, גדוד 13 – הטוב ביותר. בכל מהלך ההכשרה הארוכה שלי בתור לוחם חיל רגלים, יצאתי רק פעם אחת הביתה אל המשפחה לסוף שבוע קצר מאד.

ההכשרה הייתה קשה ומייגעת אבל לא וויתרתי לעצמי וסיימתי אותה כמו גדול. כחלק משירות הסדיר ובשירות המילואים השתתפתי ב3 מלחמות ישראל חשובות מאד: מבצע קדש, מלחמת ששת הימים ומלחמת יום הכיפורים.

בתור לוחם, לא פחדתי, לא פחדתי כלל.

למדתי מאבי להיות קשוח ולמדתי להתעסק עם הערבים, אז כשהייתי בגולני ונכנסנו לעזה, הרגשתי בבית, עשיתי את העבודה על הצד הטוב ביותר.

היו לנו מבצעים ומעצרים רבים בהמון אזורים, נלחמתי בהמון מקומות, בעזה, בכיסופים, קיבוץ עין השלושה, בית רעין ועוד.

יום אחד, הגיע אלינו המ"פ ואמר שנכנסו מסתננים לארץ ישראל ושאנחנו צריכים ללכת לתעלה ולשמור שם חזק מאד, ללא הפסקות. באותה תקופה היה גשם שוטף, עברנו את

המסע המפרך עד לתעלה עם כל הציוד, חיכינו שם במשך

כמה ימים אך אף מסתנן לא הופיע.

התאכזבנו שלא הצלחנו לתפוס אף אחד וחזרנו לבסיס שלנו,

לאוהלים. כל חיילי הפלוגה היו חולים לאחר המבצע הזה בגלל

התנאים הקשים בהם היינו בתעלה.

הסמל הגיע ואמר לנו שהוא מצטער שהם שלחו אותנו לשם

סתם, אבל הצד החיובי הוא שהתחזקנו והתחשלנו לעתיד.

מלחמת סיני, הידועה גם בשמה השני "מבצע קדש" הייתה

מלחמה קצרה שהתנהלה בין ישראל, בריטניה וצרפת לבין

מצרים בשנת 1956. מלחמה זו פרצה עקב הסכמי שביתת

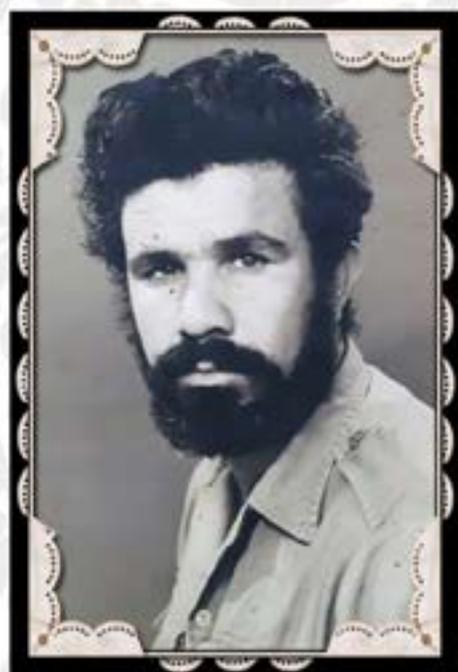
הנשק המעורפלים לאחר תום "מלחמת השחרור" ועקב

פעולות טרור שבוצעו על ידי מחבלים פלשתינים הידועים גם

בתור "פדאיון". נלחמתי כחצי שנה בכפרים ערביים שונים

והלכתי עם הפלוגה לכל מקום אשר היינו נחוצים בו.

לא רק שהשתתפתי במבצע קדש, אלא גם במלחמת "ששת הימים" שהתרחשה בין ישראל לבין מצרים, ירדן וסוריה שנעזרו במדינות ערביות נוספות: עיראק, לבנון, ערב הסעודית, לוב, סודאן, תוניסיה, מרוקו ואלג'יריה. המלחמה התחילה במכה מקדימה של מדינת ישראל על חיל האוויר המצרי לאחר תקופה מתוחה מאד. במהלך המלחמה כבשה מדינת ישראל שטחים נרחבים בסיני, רצועת עזה, רמת הגולן, יהודה ושומרון וגם במזרח ירושלים. השטח הכולל של מדינת ישראל לאחר המלחמה היה גדול פי שלושה משטחה של המדינה לפני המלחמה. בששת הימים הקרבות היו קשים ואינטנסיביים, הייתי יחד עם כל החטיבה בג'נין וספגנו לא מעט אבדות, אך לבסוף – ידנו הייתה על העליונה.

זה לא נגמר שם, במלחמת יום הכיפורים הייתי במילואים,
גויסתי לצבא על מנת לעזור והתפקיד שנתנו לי היה פינוי
פצועים וגופות של חיילים משדות הקרב באזור נפאח, משימה
שכמעט עלתה לי בשפיותי. התנאים היו מזעזעים, המראות
עוד יותר, כשהרמתי חלקי גוף וראשים של חללים, הרגשתי
כאילו אני מרים ראש של עגל או פרה, רק רציתי שהמלחמה

תיגמר.

נישואין

יום אחד, כשהייתי בערך בן 19, החלטנו לצאת לבילוי משפחתי של סרט בקולנוע לראשונה מזה הרבה זמן.

כשהגעתי לשם, נתקלתי בבחורה יפה, הכי יפה שראיתי מעולם, היא עמדה שם עם אחיה ואמה. התאהבתי בה מהמבט ראשון בתוך פחות מ-5 שניות.

אמי אמרה לי שהגיע הזמן שלי ושהבחורה הזאת שראיתי מתאימה לי בדיוק, יפה, ביישנית וממשפחה טובה.

ישירות החלטתי להגיד לאבי שהוא חייב להכיר לי את הבחורה הזו, וכך היה. שכן שלי הכיר את משפחתה של ויויאן, הלך וסיפר להם עליי, שאני עשיר ושאני בחור מדהים, מתאים לבת שלהם.

במוצאי שבת, משפחתה של ויויאן הגיעה לביתי ללא ויויאן על
מנת לבקש את ידי, הוריי הסכימו, וכשחזרתי מהעבודה ביום
למחרת, נסענו ליישוב קטן ליד אופקים כדי לבקר אותם.
כשהגעתי עם הוריי לביתה של ויויאן, ראיתי שמשפחתה הכינה
ארוחה יפה עם כיבוד קל שלא עניין אותי יותר מדי, כי אז
ראיתי שוב את ויויאן וישר חשבתי לעצמי: "מי זו המלכה
היפיפייה הזאת? ממש מיס תבל. ללא ספק זאת הבחורה
שאני צריך להתחתן איתה".
העיניים של ויויאן היו למטה כי היא התביישה, היא מעולם לא
הייתה עם גבר לפני. בפעם הראשונה שנגעתי בידה היא
התנערה ואמרה שאסור כי היא מפחדת להיכנס להריון.
כשזוג מתחתן יש את מנהג הנדוניה, כאשר משפחתה של
הכלה מתבקשת לתת תשלום בכסף או מתנות לחתן או
לחלופין לשני בני הזוג יחדיו. לרוב זהו חלקה של הבת

בירושה, היא מקבלת אותו במעמד החתונה וכך משפחתה יכולה לתת את המתנות לחתן.

כשאמי שאלה את ויויאן ומשפחתה על הנדוניה הם אמרו שאין להם מה לתת בכלל.

ויויאן אינה עובדת ויש לה המון אחים, אמי לא היססה וראתה את הניצוץ בעיניי ולכן החליטה ישירות לוותר על הנדוניה, הסכימה לקבל את ויויאן בלי אף מתנה.

באותם הימים לא היה פייסבוק או טלפונים, היינו מתכתבים דרך מכתבים, הייתי כותב לה לפחות פעם בשבוע מכתב וכשהייתי נוסע לבקר אותה זה היה לכמה ימים או שבועות. הפגישות הראשונות שלנו היו מעולות, מהר מאד התאהבנו ויצאנו תקופה של כשנתיים עד לחתונה.

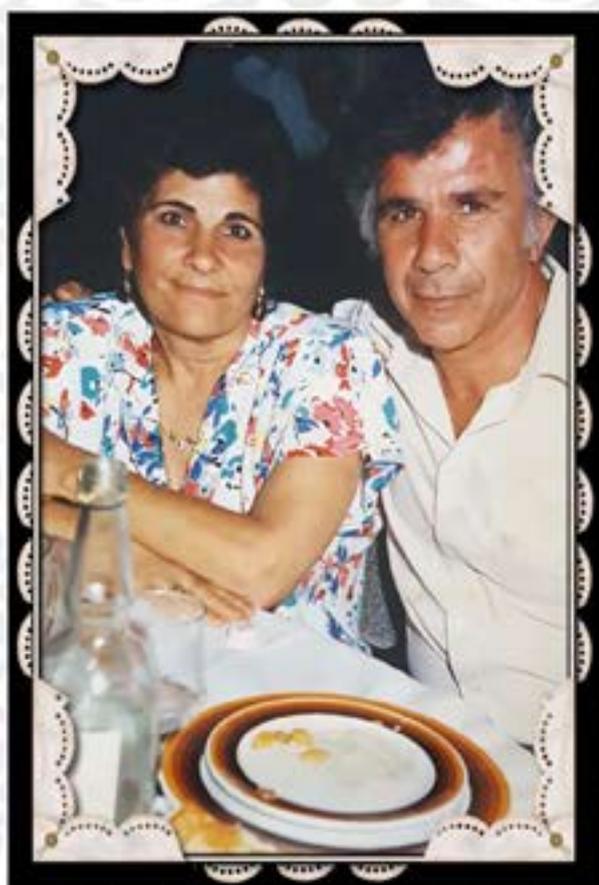
הייתי נפגש עם ויויאן אחת לכמה חודשים, היינו יוצאים לבתי

קפה, סרטים, טיולים ארוכים ועוד.

בערב של החתונה, עוד עבדתי על העגלה עם החמור ובסוף

יום העבודה הייתי צריך לקחת את כל האוכל שהמשפחות

שלנו הכינו מהבית שלנו עד לבית קפה שבו חגגנו.

בחתונה היה מדהים, נהניתי כמו שלא נהניתי מימי, המון

דודים ומשפחה משני הצדדים באו לשמוח אתנו, הביאו המון

מתנות, האוכל היה מצוין ועל המוזיקה ניגן לנו זמר ערבי מעכו

שהגיע במיוחד לחתונה שלנו.

בעל אחותה של ויויאן הביא לחתונה ארגז ערק כדי שיהיה
הרבה יותר שמח, אבי, ממו, החביא את הארגז באיזשהו שלב
בחתונה, מה שגרם למעט מריבות ובעיות באותו הערב ואפילו
לניפוץ של בקבוק ערק אחד.
לא רצינו שייגמר האירוע, רק רצינו להמשיך לשמוח עם כולם
ולא ללכת לישון עד אשר ניפול מהרגליים.

לאחר החתונה, התחלתי ברצינות לאסוף עדר כבשים ולהגדיל
אותו. בהתחלה רכשתי 10 כבשים מזן מסוים ורק זכר אחד,
אך הזכר לא הרביע אותן מספיק טוב ונאלצתי להביא כבש

ערבי. הכבש הערבי הרביע את כל הנקבות במהירות והצלחתי

להכפיל את העדר שלי.

הכסף הטוב היה מגיע בחגי הקורבן של הערבים, הייתי מוכר

להם כבשים לשחיטה והם היו משלמים כראוי.

במקביל לעסקי עם הכבשים, הלכתי ועשיתי קורס בנייה של

סולל-בונה, רוב העבודה שלי שם התמקדה בברזל.

בסולל-בונה היה לי מעולה, פגשתי המון חבר'ה טובים

מהמוצא שלי והצלחתי ליצור חברויות רבות וטובות איתם.

עשיתי בחינות שונות בעבודה כדי לקבל שכר גבוה יותר
ותפקיד חשוב יותר, הגעתי כמעט עד לדרגת "מנהל עבודה".

במקביל, אבי עבד איתי, לא בתור מקצוען אלא בתור פועל
פשוט של חצץ ובטון, העיקר שתהיה משכורת נוספת.

חלק מהמשכורת שלי העברתי לאמי כדי לעזור לה, לא נתתי
את הכסף לאבי כי הוא היה מבזבז אותו במהירות.

החברות ביני לבין שאר הפועלים הייתה תמימה, לא היה לחלק
מהם כסף לשבת אז הייתי נותן להם קצת והם היו מחזירים לי
במשכורת.

כשרציתי לקנות דירה מעמידר, רציתי קודם כל לגור קרוב
להורים, עמידר ביקשו שאבי יבוא איתי על מנת שיהיה ערב,
וכך היה. קניתי בית צמוד לבית הוריי.

השקעתי בבית של עמידר המון, שיפצתי אותו וסידרתי אותו,

לקחתי משכנתא מהבנק על מנת שיהיה לי כסף כדי שאוכל

לגור שם עם המשפחה שלי.

חיים, האחראי שלי, גרם לי לעבוד קשה מאד בסולל-בונה. הוא

רצה שכבר ב6:00 אהיה בעבודה ואתחיל. היינו שכנים,

מתפללים ביחד, אסור היה לו למרר אותי ככה, חיים תמיד

התעקש שאגיע בזמן אבל ניסיתי להסביר לו שאני טרוד

בדברים אחרים, צריך לחתל את הילדים ולטפל בכינים שהיה

להם בראש ואת כל זה אני צריך לעשות לבדי כי אשתי ויויאן

מטופלת בהדסה עין כרם, עברה ניתוח מסובך בגב והיא עדיין

נמצאת בהשגחה ועם גבס על כל הגוף.

האחראי של חיים, היה אלימלך, בחור גבוה וקשוח שבנו היה

טייס שנהרג, כולם פחדו ממנו. התפקיד שלו היה "מרכז

העבודה".

החלטתי שאני פונה לאלימלך ומנסה לדבר איתו כדי שייתן לי את האפשרות להגיע מאוחר יותר בבוקר, נכנסתי לדבר עם אלימלך והוא ניסה לדחות אותי ואמר לי להגיע אחר כך, לא יודע מאיפה קיבלתי את האומץ באותו הרגע להתעקש, אבל התעקשתי לדבר איתו מיד. הכוח והאומץ הגיעו כנראה רק מבורא עולם.

פניתי לאלימלך ואמרתי לו שחיים ממרר את חיי ומקשה עליי, דורש ממני להגיע מוקדם מדי ושאני לא יכול, אשתי בהדסה עין כרם, כל הילדים שלי עדיין קטנים וצריכים שיטפלו בהם, אני לא מבקש תוספת שכר ולא מבקש כלום, רק מבקש להגיע קצת מאוחר יותר בבוקר. אלימלך הסכים.

הייתי מגיע לעבודה מאוחר יותר וחיים היה מתעצבן אבל לא היה אכפת לי משום שהיה לי את האישור של אלימלך.

יום אחד הלכתי לשוק מוקדם בבוקר לפני העבודה וקניתי קצת ירקות ודברים הביתה, הגעתי לעבודה כ-5 דקות מוקדם יותר. חיים, שהיה על הגג וחיבר רשתות ישר רצה שאתחיל לעבוד משום שלא היה שם אף פועל אחר, התווכחנו ולא הסכמתי להיכנס לעבוד. נכנסתי לטנדר הסוסיתא שלי ונסעתי, לא חזרתי לסולל-בונה מאז.

התחלתי להתעניין בדגים, רציתי לקנות ולמכור ולמזלי הכרתי בחור בשם אליאס שהיה גר בבית שאן. בכל חמישי הייתי נוסע לאליאס והוא היה מעמיס לי על הסוסיתא עשרה ארגזים של דגים טריים בתוספת המון קרח.

נסעתי עם הרכב והתחלתי את הסיבוב, הייתי מסתובב ביישובי התענכים וצועק "סמאק" "סמאק" שזה בעצם דג בערבית, היו אז בתענכים הרבה כורדים ועיראקים, כולם היו קונים את הדגים ממני לקראת השבת.

הדגים היו טריים, נראו טוב והיו בתוך ארגז מלא בקרח אז יכולתי להמשיך להסתובב ולמכור. לאחר שסיימתי את כל יישובי התענכים נסעתי לעפולה והסתובבתי בין החנויות השונות והאנשים השונים שהכרתי, גם שם היו עסקים טובים. לקראת סוף היום, הייתי נוסע ליישובים הערביים טמרה, נאורה וכו' כדי להמשיך למכור את הסחורה. כשחזרתי הביתה לקראת הערב, היה לי המון כסף בכיס וגם עוד מספיק דגים נוספים שנשארו לי, הייתי עושה את הקניות לכבוד השבת לי ולכל משפחתי, נותן ירקות, בשר ודגים לגיסתי, לדודתי, לאחיי ולהוריי כדי שחלילה לא יחסר לאף אחד כלום.

באחד הימים, צמח, בני הקטן, הסתובב איתי ברכב הסוסיתא כשמכרתי דגים והחל לבכות כי היה מאד רעב.

אמרתי לו שהוא צריך להתאפק ושאין לי כרגע אוכל לתת לו,
היה ערבי ששמע שאני מוכר דגים ובא לחפש אותי, הכרתי
אותו, עבדנו יחדיו בסולל-בונה. הערבי לקח לי את המפתח של
הרכב אבל לא ברח או התרחק, אמר שהוא רוצה שאבוא איתו
לביתו.

כשהגענו לביתו, אמו הכינה לחם, חביתה וארוחה קלה, הערבי
אמר שכל זה רק בשביל צמח הבן שלי, שלא יבכה.

יום אחד לקחתי את ילדיי ונסעתי לבקר את ויויאן בהדסה עין
כרם, הבאתי איתי אוכל ודברים טובים ואני עדיין זוכר איך ביום
שהיא יצאה מהניתוח היא נראתה חלשה ומסכנה, השיער
שלה היה פרוע והיא הייתה מחוברת להמון צינורות. לא
חשבתי שהיא תצליח לצאת מזה ולחזור הביתה כדי לטפל
בילדיה.

באחד מסיבובי ביישובי התענכים, כשמכרתי דגים לבחורה
אחת אמרתי לה: "גברת יש לי בקשה ממך, אשתי שתהיה
בריאה בבית חולים ואני יש לי 5 ילדים לטפל בהם, אין לי זמן
ללכת ולקנות ירקות, תוכלי לתת לי את כל הירקות של שבת?"
הבחורה לא היססה, מיד הלכה וחזרה עם הטרקטור, שם
פרקה שני ארגזים מלאים בכל טוב. היא לא הסכימה לקחת
ממני כסף למרות שהתעקשתי, אמרתי לה שרק אם אשלם לה
אני ארגיש טוב כשאוכל את הירקות האלה בשבת, לבסוף
נתתי לה עוד מספר דגים ואמרתי לה שבשבוע הבא שאבוא
לקחת ממנה ירקות אני אשלם לה בכסף מזומן. היא לא בדיוק
הסכימה אבל נתנה לי את התחושה שכן.

שבוע חדש התחיל, נסעתי לסיבוב הרגיל שלי ביישובי
התענכים והגעתי לפנימייה של חב"ד, הרב של הפנימייה יצא
מבית המדרש לכיווני ושאל אותי מאין אני מביא את כל הדגים

הללו, הוא התרשם מאד מהאיכות שלהם ומהדרך בה טיפלתי בהם ושמרתי עליהם עם המון קרח. סיפרתי לו על חברי מבית שאן, אליאס, ואמרתי לו שאני מוכן לתרום לו כמה שירצה מתי שירצה רק שיברך את אשתי שחולה. הרב שאל אותי: "אשתך ויזיאן?" לא ידעתי מה לענות. לקח לי כמה שניות לקלוט את הסיטואציה ואז עניתי לו שכן. הוא פנה אליי ואמר: "תהיה רגוע בחור צעיר, כבר בירכנו אותה אצל הרבי מלובביץ". התחלתי להריץ במוחי תרחישים אפשריים של איך דבר כזה יכול לקרות ואיך אותו רב מחב"ד מכיר את אשתי וכבר הספיק לברך אותה ואז נזכרתי ברבי טדגר.

יום אחד נסעתי הביתה עם הטנדר שלי ובדרך פגשתי את רבי טדגר, שהיה איש חשוב מאד ורבי גדול מאד בעפולה והסביבה, הוא ביקש ממני שאקח אותו טרמפ הכי קרוב שאפשר לכפר ילדים ומשם הוא כבר יסתדר אבל אני

התעקשתי לקחת אותו עד למקום המדויק שאליו הוא צריך להגיע, בתמורה ביקשתי מהרב שיברך את אשתי, ויויאן. רבי טדגר לא חיכה המון, כבר באותו יום שנפרדנו הוא בירך את אשתי בבית הכנסת ושלח מכתבים לרבי מלובביץ' על מנת שיברך אותה גם, כמה שיותר, בכל יום, רק שתחלים. בביקור אחר בהדסה, הפתיעו אותנו ואמרו שכל הבדיקות של ויויאן תקינות ושהיא יכולה לחזור סוף סוף הביתה. ההתרגשות הייתה עצומה, היה המון בכי של התרגשות, כשהיא חזרה הביתה היא עדיין הייתה עם הגבס ועדיין הייתה חלשה מאד. לאט לאט, לאחר שהיא נחה והחלימה, היא חזרה לבשל את האוכל המדהים שלה ולטפל בילדים. הייתה תקופה לא ארוכה שבנוסף להיותי שכיר ורועה צאן, היה לי עסק קטן של לחמניות פריקסה.

אני ואשתי, ויויאן, היינו קמים בכל בוקר בסביבות השעה 4 לפנות בוקר ומתחילים להכין את הלחמניות. ויויאן שתהיה בריאה, אשת חיל, ידי זהב, מכינה את הפריקסה הכי טעים בעולם כולו. אחרי שהיית אוכל לחמנייה אחת רצית לאכול עוד שבע.

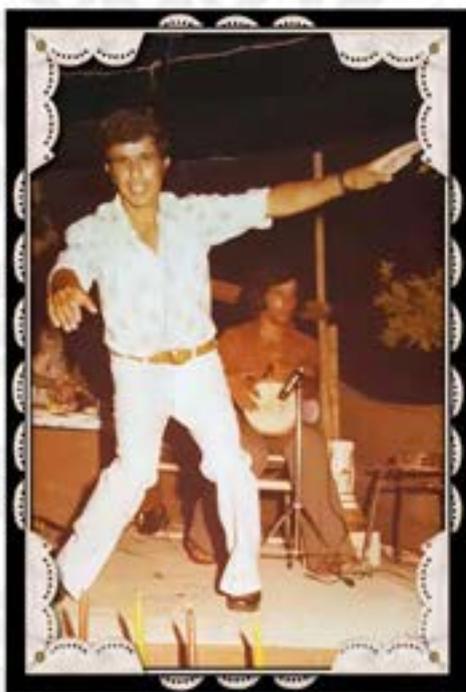
בסוף כל יום הייתי חוזר הביתה עם קמח, ביצים, טונה, מטבוחה וזיתים כדי שיהיה ללחמניות למחרת. את שאר הסלטים ויויאן הייתה מכינה במו ידיה. הייתי מסתובב בין החנויות בעפולה עם לחמניות חמות של פריקסה מלאות בכל טוב והן היו נחטפות ברגע. כשהייתה לי חנות בעפולה, העסקים לא תמיד הלכו טוב, היו תקופות יותר טובות ופחות טובות.

התקופות הכי קשות היו התקופות שהיו גונבים ממני, הייתי
קונה סחורה באלפי שקלים וכשהייתי מגיע למחרת לחנות
הייתי מגלה שגנבו הכל.

משפחה

נהפכנו למשפחה באמת, רק כאשר הילד הראשון שלי נולד.
צביקה, בני הבכור נולד ב3 ליולי 1962. כשצביקה נולד, העדר
שלי כבר היה גדול והיו לי יותר מ160 כבשים, החלטתי שזה
מספיק ושאין לי יותר כוח וזמן להתעסק בהן אז מכרתי את
כולן. בכסף שהרווחתי ממכירת הכבשים שיפצתי את הבית
והגדלתי אותו.

צביקה היה ילד מחונן, בגיל 16 כבר הלך למיונים של קורס טיס אבל נפסל בגלל שהוא מרכיב משקפיים, הוא לא וויתר כמובן וישר אחרי שהתגייס לצבא כבר יצא לקורס קצינים והגיע לדרגה גבוהה, השתחרר בדרגת סגן אלוף. היום הוא כבר בפנסיה, גר בגבעת אבני עם אשתו וילדיו ועוסק בהדרכת תיירים ובנוסף יש לו עסק אינטרנטי. צביקה כתב בעבר ספר בשם "אהבה אסורה" בעזרתם של משרד הביטחון, הספר

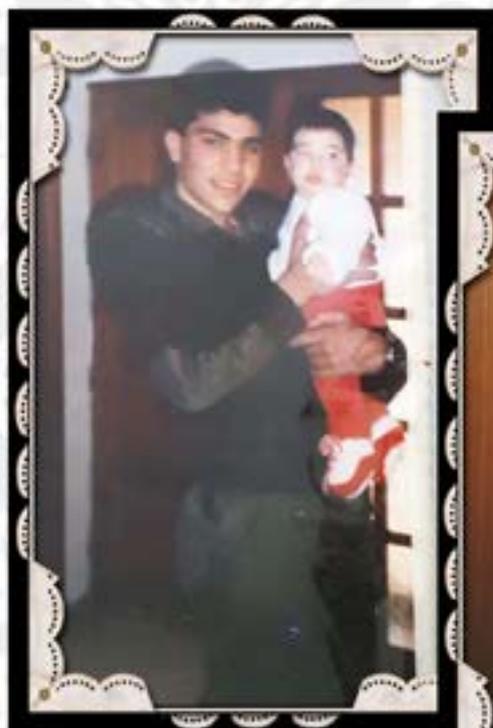
מדבר על חייל צה"ל דרוזי שהכיר בחורה מג'נין, השניים מתאהבים אבל לא יכולים להיפגש או לממש את אהבתם לכן אותו חייל מבריאח את הבחורה מג'נין לצרפת כדי שיוכלו לחיות ביחד ולהקים משפחה כמו שהם מתכננים.

לא הרבה אחרי צביקה, כבר נולדה לנו ורדה, ב8 למרץ 1964. ורדה היא אחות בשיקום בבית חולים בעפולה, היא ילדה שאין כדוגמתה, העובדת החרוצה ביותר שאני מכיר והטובה ביותר שאני מכיר.

אין אחד בבית החולים שהיא עובדת בו שלא אוהב אותה ומעריך אותה, היא תמיד מטפלת בכולם ודואגת לכולם מכל הלב. גם בנו היא מטפלת כמו שצריך, בהוריה הזקנים, תמיד באה לבקר אותנו ולשאול לשלומנו.

דלית, הילדה השלישית, נולדה ב1 ליוני 1968, כלפינו היא לארג'ית מאד, אין בוקר שהיא לא מתקשרת כדי לשאול

לשלומי או לשלומה של ויויאן, ואין ערב שאנחנו לא מדברים
איתה. אחרי הפריצות לחנות הייתי מתקשר אליה ובוכה לה
בטלפון, היא הייתה מרגיעה אותי ואומרת לי שיהיה בסדר.
כיום דלית מנהלת חנות בגדים מצליחה בטבריה.
צמח, נולד ב13 לנובמבר 1972, טיפוס שובב מאד עם ידי
זהב, של מלאך. צמח יכול להרכיב ולפרק כל דבר בקלות.
בימים אלה הוא עובד באלון תבור במפעל שקיות ותיקים של
רמי לוי, הוא מנהל העבודה שם ואחראי המשמרת ועושה את
זה בצורה מעולה. צמח הוא היחיד שיודע לערבב את הצבעים
ככה בצורה טובה והמנהלים שלו מעריכים אותו על זה מאד.

לא פעם אחת ולא פעמיים ביקרתי את צמח בעבודתו,
כשהגעתי וצמח הציג להם אותי, הם כיבדו אותי בצורה שלא
תיאמן, התרגשתי כל כך שהם מעריכים את צמח ככה והיה לי
נחת, ידעתי שעשיתי משהו טוב עם החינוך שלו.

רון, נולד ב23 ליוני 1974, בן הזקונים שלנו, הילד הכי קטן
במשפחה והכי ביישן. הוא עובד במפעל גדול בתור סדרן
עבודה במגדל העמק והעובדים שלו מתים עליו כי הוא מתייחס
אליהם מצוין.

הבחורה שעזרה לי להשתנות מקצה לקצה וחינכה אותי מחדש
היא ללא ספק חגית, הפסיכולוגית ממזרע. במשך שנים הייתי

בחור עצבני מדי, מתרגז בקלות על החברים הקרובים ועל משפחתי ולא חושב בהגיון. חגית היא זאת שהצליחה להוציא לי את כל האוויר ולהחזיר אותי חזרה לקרקע. היא באמת הבינה אותי ויכולתי לספר לה הכל, כמו לדוגמא פעם אחת שסיפרתי לה על בחורה שאני לא אוהב, שתמיד הייתה מתקיפה אותי כשהייתי בא לדבר איתה, ועכשיו אחרי כמה טיפים של חגית המצב רגוע יותר.

בפעם אחרת, סיפרתי לה על דברים שמרגיזים אותי וחגית אמרה לי: "בשביל זה אתה מתרגז? לא חבל על הבריאות היקרה שלך?" הבנתי שהיא צודקת ולאט לאט שיניתי את דרכי. היא הייתה אומרת לי: "אתה יודע למה אתה מתלהב ומתרגש כשאתה קונה הרבה? כי לא היה לך הרבה בתוניס. דוד, זה כמו במשל שבנאדם נכנס למטע וקוטף הכל, גם בוסר וגם לא – רק כשהוא מגיע הביתה הוא זורק יותר מחצי, העין גדולה והבטן קטנה." והיא שוב צדקה.

יום אחד נכנסתי לרמי לוי, היו שם מבצעים מטורפים על הירקות, העמסתי 10 קילו של עגבניות מלפפונים ובצל ואז נזכרתי במה שחגית אמרה לי והחזרתי חזרה כל מה שלא הייתי צריך.

הבחורה שהחליפה את חגית, שמה נעמה, אני פוגש אותה
פעם בשבוע והיא מצוינת. לצערי היא לא מצוינת כמו חגית
אבל עדיין יש לי אוזן קשבת ובן אדם שאני יכול לבוא ולפרוק
אצלו כל מה שיש לי על הלב.

לפני כמה שבתות, ויויאן עשתה לי הפתעה מדהימה, הזמינה
את כל הילדים והנכדים אלינו לבית בעפולה ועשינו קידוש
כהלכתו עם ארוחה גדולה ומפוארת.

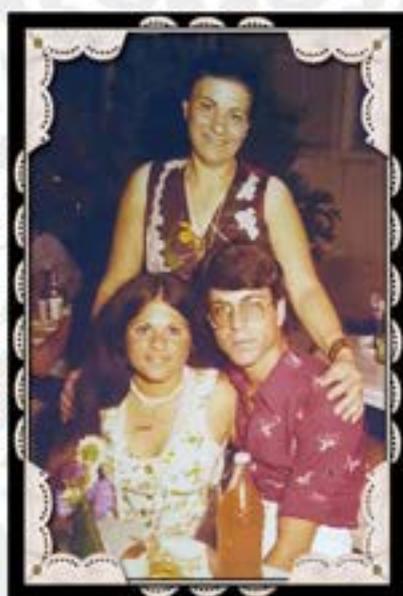
כבר מזמן שלא היה אירוע כזה שבו כל הילדים והנכדים היו
יחדיו, ניצלתי את ההזדמנות כדי לברך כל אחד מהם עם כל
הברכות שאני מכיר וגם כמובן התפללתי והודיתי לאל על כל
אשר נתן ובירך אותי.

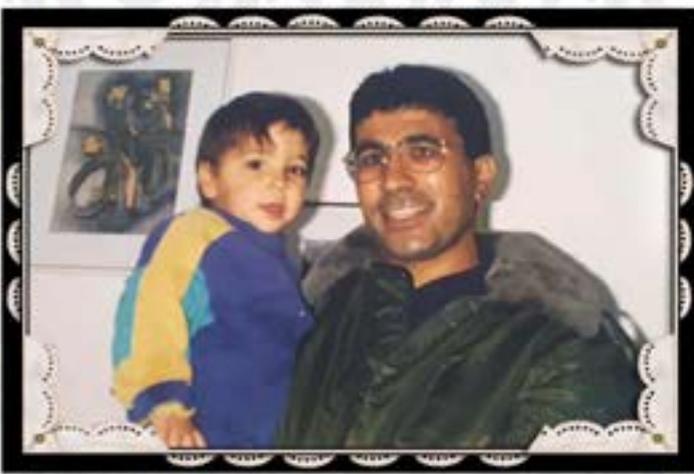
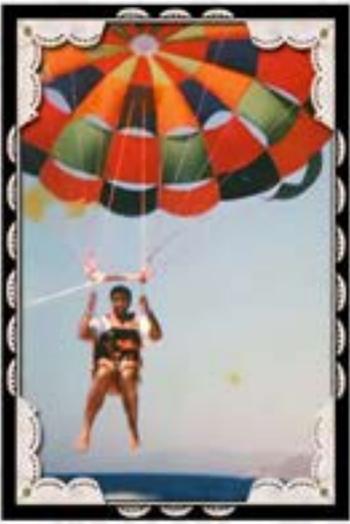
לא תמיד היה המצב כזה מזהיר, לפני המון שנים, עוד בימים
שהייתה לי את החנות בעפולה הייתי עובד מהבוקר ועד הערב
אבל העסקים לא היו טובים, לא הרווחתי מספיק והיו גונבים לי
הרבה, זאת הייתה תקופה מאד קשה, תקופה שלפעמים לא
היה לי מספיק כסף כדי לשים אוכל על השולחן, בטח שלא
לדבר על להפעיל חימום בחורף.

אבל היום? היום הכל שונה.

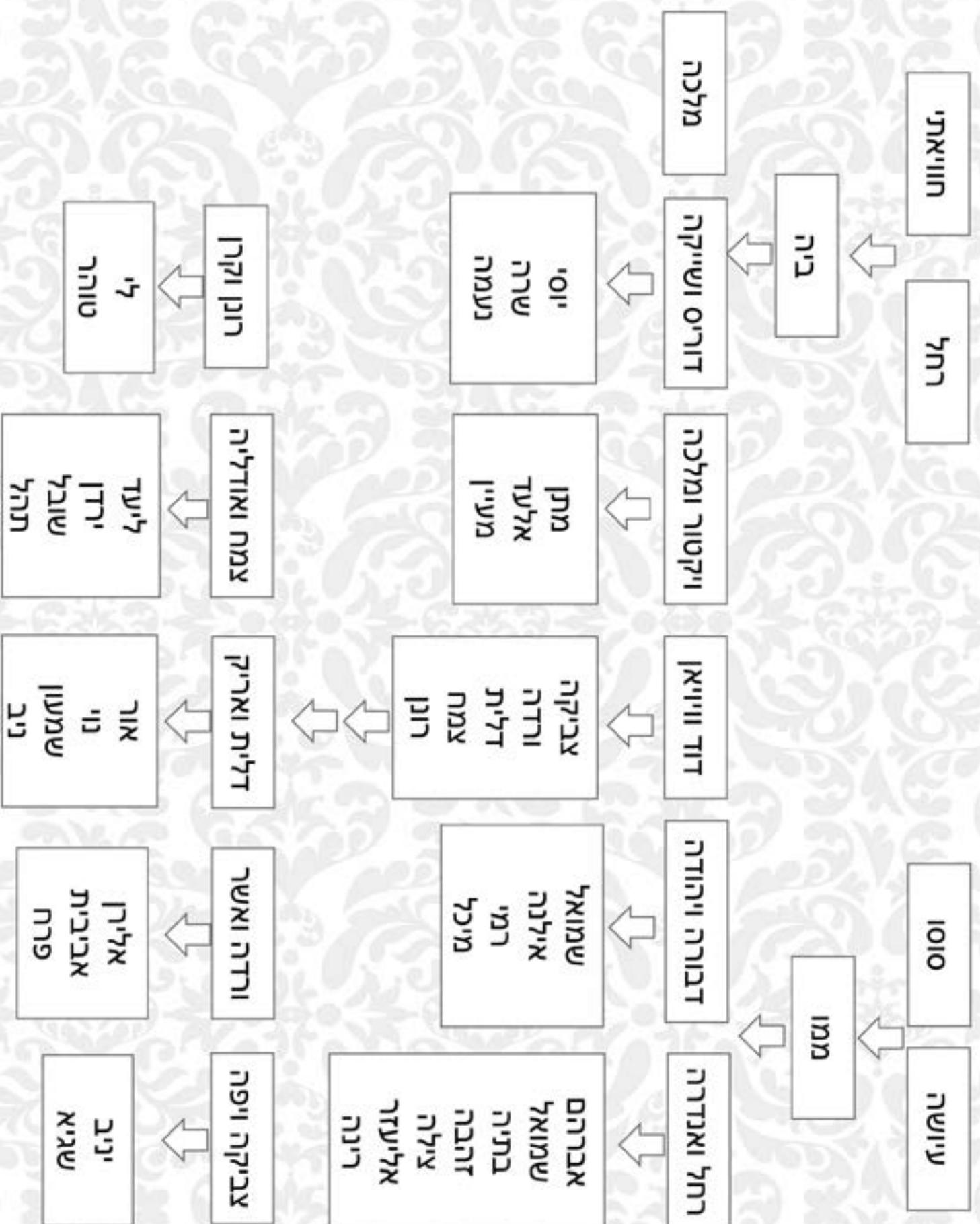
אני לא מחסיר מאף אחד מהמשפחה שלי כלום, נותן להם כל
מה שהם מבקשים, כמה שיותר וכל הזמן. מפנק את אשתי,
את ילדיי ואת נכדיי בכל יום ובכל שעה.

הַתְּקוּהָה

כָּל עוֹד בְּלִבְּב פְּנִימָה
נֶפֶשׁ יְהוּדֵי הוֹמִיָּה
וּלְפָאֲתֵי מְזֻרַח קְדִימָה
עֵין לְצִיּוֹן צוֹפִיָּה.

עוֹד לֹא אֲבָדָה תְּקוּתָנוּ
הַתְּקוּהָה בֵּת שְׁנוֹת אֲלֵפִים
לְהִיּוֹת עִם חֶפְשֵׁי בְּאֶרְצָנוּ
אֶרֶץ צִיּוֹן וִירוּשָׁלַיִם.